

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
cu privire la exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2004

Nr.1 din 13.01.2005

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.13-16/2 din 21.01.2005

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:
Victor PUȘCAȘ - președinte-raportor
Alina IANUCENCO - judecător
Mircea IUGA - judecător
Dumitru PULBERE - judecător
Elena SAFALERU - judecător
Ion VASILATI - judecător

cu participarea Maiei Țurcan, grefier, în baza art.10 și art.23 alin.(2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.5 lit.i) și art.80 din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară Raportul cu privire la exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2004.

Conducându-se după prevederile art.26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.61 alin.(1) și art.62 lit.f) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Raportul cu privire la exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2004 (se anexează).
2. Raportul se expediază Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Consiliului Superior al Magistraturii.
3. Prezenta Hotărîre este definitivă și, împreună cu raportul, se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

Președintele
Curții Constituționale

Victor PUȘCAȘ

Chișinău, 13 ianuarie 2005.
Nr.1.

Aprobat prin Hotărîrea
Curții Constituționale
nr.1 din 13 ianuarie 2005

RAPORT
cu privire la exercitarea jurisdicției constituționale
în anul 2004

I. EXERCITAREA JURISDICȚIEI CONSTITUȚIONALE ÎN ANUL 2004

În anul de referință la Curte au fost depuse 27 de sesizări pentru controlul constituționalității actelor normative (14 legi, 14 hotărîri ale Guvernului), 2 sesizări pentru interpretarea Constituției și o sesizare pentru revizuirea Constituției. De asemenea, s-au aflat în proces de examinare 9 sesizări depuse în anul 2003.

19 sesizări au venit de la deputații în Parlament, o sesizare de la Președintele Republicii Moldova, 4 sesizări de la avocații parlamentari,

o sesizare de la Curtea Supremă de Justiție și 2 adresări pentru validarea a 2 mandate de deputat în Parlament de la Comisia Electorală Centrală.

Au fost supuse controlului constituționalității 12 acte normative, recunoscute constituționale 15 norme de drept, declarate neconstituționale 15 norme de drept.

Curtea a pronunțat 30 de hotărîri, inclusiv 17 hotărîri în probleme ce țin de competența funcțională a Curții.

Curtea a emis un aviz asupra proiectului de lege privind completarea art.135 alin.(1) și modificarea art.136 din Constituție.

Au fost pronunțate 4 decizii de sistare a proceselor.

13 sesizări nu au fost acceptate spre examinare în fond.

Au fost expuse 4 opinii separate asupra deciziilor Curții.

Au fost expediate Parlamentului 2 adrese.

La 1 ianuarie 2005 au rămas neexamine 2 sesizări.

1.1. Art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție
(Controlul constituționalității legilor și hotărîrilor
Parlamentului)

La 19 februarie 2004, la sesizarea unui avocat parlamentar, Curtea Constituțională a declarat neconstituționale unele dispoziții ale art.416 și art.444 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova (Hotărîrea Curții nr.2*).

-----
* M.O. nr.39-41/9 din 05.03.2004.

Prin sesizarea depusă se contesta obligativitatea reprezentării părților la examinarea recursului în Curtea Supremă de Justiție de către un avocat sau un alt licențiat în drept.

În ședința Curții autorul a extins obiectul sesizării asupra dispozițiilor Codului de procedură civilă privind durata de timp rezervată reprezentanților părților pentru luările de cuvînt în instanța de recurs.

Curtea a relevat că Constituția și Codul de procedură civilă oferă părților dreptul de a iniția personal acte procesuale și de a se apăra printr-o modalitate opțională în toate fazele procesului, atît în instanța de fond, cît și în instanțele de apel și de recurs, și a constatat că dispoziția din Cod privind obligativitatea participării la examinarea recursului în Curtea Supremă de Justiție prin intermediul avocatului sau al unui alt reprezentant licențiat în drept restrînge dreptul la apărare al părții.

Tratatele internaționale în domeniu impun reglementarea dreptului la apărare în procesul civil pentru toate persoanele în așa mod, încît partea în proces să se poată apăra ea însăși, să fie ascultată personal, avînd dreptul, și nu obligația, de a fi asistată de un avocat ales, iar cînd interesele justiției o cer, dacă nu dispune de mijloacele necesare, numit din oficiu, creîndu-se pentru aceasta un mecanism eficient.

Constatînd existența unor lacune, Curtea a emis o adresă, prin care a atras atenția Parlamentului asupra necesității de a reglementa problema aprecierii posibilităților părții de a suporta cheltuielile de judecată și serviciile avocatului.

La 30 martie 2004 Curtea Constituțională a efectuat controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.358-XV din 31 iulie 2003, prin care s-au operat modificări și completări în Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 "Privind pensiile de asigurări sociale de stat" (Hotărîrea Curții nr.9*).

-----

* M.O. nr.61-63/15 din 16.04.2004.

Potrivit noilor prevederi legale, pensiile stabilite anterior deputaților în Parlament, membrilor Guvernului, funcționarilor publici și aleșilor locali urmau să fie micșorate sau plătite integral cu condiția încetării exercitării funcțiilor deținute. Conform art.50 alin.(2) lit.b) din Legea nr.156-XIV, persoanelor care realizează venituri pasibile de asigurări sociale de stat pînă la atingerea vârstei de pensionare prevăzute la art.41 alin.(1) plata pensiilor stabilite (pînă la 1 ianuarie 2004) urma să fie stopată, iar după atingerea vârstei de pensionare pensiile să fie plătite în mărime de 50%. În sesizare se menționa că prin această restricție legislativul a instituit temeuri noi pentru încetarea exercitării funcțiilor deținute de către persoanele de stat, ceea ce contrazice art.69 alin.(2) și art.100 din Constituție, precum și Codul muncii, care nu prevede asemenea restricții. Privarea categoriilor respective de persoane de posibilitatea de a primi pensia și salariul integral contravine art.6, art.16, art.43 alin.(1) și art.54 din Constituție.

Curtea a menționat că dreptul subiectiv, constituit în baza unei legi anterioare, nu poate fi atins de cel născut sub imperiul unei legi posterioare, legea nouă nu este susceptibilă aplicării unor fapte din trecut, cazurile contrare intrînd în contradicție cu art.22 din Constituție. Conform regulii generale, legea nouă poate modifica regimul juridic al dreptului anterior, îl poate suprima sau îl poate înlocui cu un alt drept, însă legea nouă nu poate desființa modalitatea prin care legea anterioară a instituit dreptul respectiv și efectele lui. De remarcat în context că art.6 din Codul civil al Republicii Moldova stipulează expres că legea civilă nu are caracter retroactiv.

Curtea a declarat neconstituționale art.43, art.44 alin.(1) și alin.(2), art.46, art.47, art.48 alin.(1) lit.a) și b) și alin.(2), art.50 alin.(2) și alin.(3) din Legea nr.156-XIV "Privind pensiile de asigurări sociale de stat" în redacția Legii nr.358-XV, precum și prevederile Legii nr.358-XV, prin care au fost abrogate un șir de articole avînd drept obiect stabilirea și plata pensiilor din legile ce reglementează statutul și garanțiile sociale ale categoriilor respective de persoane. Curtea a relevat că noile dispoziții de pensionare, instituite prin Legea nr.358-XV, diminuează protecția socială a categoriilor respective de persoane, încălcînd dreptul lor la pensie pentru vechime în muncă și principiul universal al respectării drepturilor dobîndite în mod licit.

Aceste dispoziții legale încălcau, de asemenea, prevederile art.54 din Constituție, conform cărora în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

La 18 mai 2004 Curtea Constituțională a supus controlului constituționalității art.18 alin.(2) lit.f) din Legea nr.123-XV din 18 martie 2003 "Privind administrația publică locală" și Hotărîrea Guvernului nr.688 din 10 iunie 2003 "Cu privire la structura și statele de personal ale primăriilor satelor (comunelor), orașelor (municipiilor)" (Hotărîrea Curții nr.14*).

-----
* M.O. nr.88-90/18 din 04.06.2004.

Potrivit art.18 alin.(2) lit.f) din Legea nr.123-XV, consiliul local aprobă, la propunerea primarului, organigrama și statele primăriei în baza statelor tip, aprobate de Guvern, ale structurilor și serviciilor publice din subordine. Pentru executarea acestor prevederi, Guvernul, prin Hotărîrea nr.688, a aprobat statele de personal ale primăriilor și

a recomandat primarilor să elaboreze, iar consiliilor respective - să aprobe statele de personal ale primăriilor și subdiviziunilor consiliilor în corespundere cu anexele la hotărîre.

Curtea Constituțională a relevat în hotărîrea sa că organizarea și funcționarea administrației publice locale și relațiile în cadrul sistemului administrației publice de diferite niveluri se întemeiază pe principiile autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, eligibilității autorităților administrației publice locale și consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit.

De asemenea, Curtea a precizat că în sensul autonomiei locale sintagma "în baza statelor tip, aprobate de Guvern" nu reprezintă o normă restrictivă, întrucît nu impune consiliilor locale executarea ei strictă, prin termenul "statele - tip" avîndu-se în vedere o schemă - model de încadrare.

Apreciind sintagma "în baza statelor tip, aprobate de Guvern" ca fiind conformă cu art.102 din Constituție, Curtea a relevat că Guvernul, care este cel mai aproape de autoritățile administrației publice locale și cunoaște cel mai bine necesitățile acestora, poate aproba, cu titlu de recomandare pentru consiliile locale, statele-tip ale primăriilor.

Astfel, neavînd caracter normativ obligatoriu, Hotărîrea Guvernului nr.688 nu poate face obiectul controlului constituționalității, pentru care motiv Curtea, în baza art.60 lit.c) din Codul jurisdicției constituționale, a dispus sistarea procesului.

Doi judecători nu au fost de acord cu hotărîrea Curții și, în opinia separată, au argumentat că Hotărîrea Guvernului nr.688 restrînge exercițiul principiului autonomiei locale.

La 29 iunie 2004 Curtea a apreciat drept constituționale prevederile alineatelor doi, trei și patru ale art.174/1 din Codul cu privire la contravențiile administrative, cu modificările și completările ulterioare, subliniind că aceste prevederi au fost determinate de Legea cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor nr.560-XIII din 21 iulie 1995; sînt necesare pentru menținerea ordinii publice, protejarea drepturilor, libertăților și demnității altor persoane; prin caracterul răspunderii juridice, conținutul dispozițiilor și gradul sancțiunilor corespund criteriului proporționalității; fiind aplicate organizatorului (conducătorului) întrunirii care nu s-a conformat legislației, nu ating existența dreptului la libertatea întrunirilor, deoarece persoana poate să-și exercite acest drept dacă respectă legea (Hotărîrea Curții nr.18*).

-----
* M.O. nr.108-111/19 din 09.07.2004.

Sanționarea organizatorului (conducătorului) adunării neautorizate nu încalcă dreptul la întrunire, întrucît, potrivit Constituției, cetățenii Republicii Moldova, beneficiind de drepturile și libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi, au obligațiile prevăzute de acestea (art.15); respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului (art.16 alin.(1); orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime (art.20 alin.(1); persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei (art.53 alin.(1); infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora se reglementează prin lege organică adoptată de Parlament (art.72 alin.(1), alin.(3) lit.n). Mai mult ca atît, potrivit

dispozițiilor constituționale cuprinse în art.54 alin.(3), nu se admite restrângerea doar a drepturilor proclamate în art.20-24 din Legea Supremă. Subliniind că interpretarea legilor și asigurarea unității reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării este o atribuție de bază a Parlamentului (art.66 lit.c) din Constituție), Curtea a relevat că, contrar afirmațiilor din sesizare, dispozițiile art.174/1 din Codul cu privire la contravențiile administrative învederează claritate, previzibilitate, transparență și accesibilitate. Ele au fost adoptate cu respectarea dispozițiilor art.23 din Constituție. Faptul că legiuitorul nu concretizează sintagma "participare activă" din alineatul patru nu constituie un argument plauzibil pentru a deduce că dispozițiile acestuia sînt neconstituționale. Sensul acestui alineat este că nu orice participant la întrunirea ilegală poate fi sancționat pe cale administrativă, ci numai participanții activi, iar aceasta, în opinia Curții, nu aduce atingere dreptului la libertatea întrunirilor pașnice, determinarea gradului de participare, pasivă sau activă, la întrunirea desfășurată fără avizul sau autorizația primăriei revenind organelor abilitate.

Astfel Curtea a constatat că prevederile legale contestate sînt conforme art.40, art.54 din Constituție și art.11 din Convenția pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

De menționat că Legea organică în domeniu cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor nr.560-XIII din 21 iulie 1995 nu a fost contestată în ședință de semnatarii sesizării.

La 4 noiembrie 2004 Curtea a recunoscut constituționale unele prevederi din Legea învățămîntului nr.547-XIII din 21 iulie 1995, cu modificările și completările operate prin Legea nr.559-XV din 25 decembrie 2003 (Hotărîrea Curții nr.25*).

-----
* M.O. nr.208-211/28 din 19.11.2004.

Autorul sesizării a contestat prevederile legale care stabilesc condițiile de înființare, reorganizare și desființare a instituțiilor private de învățămînt (art.36 alin.(1), exigențele înaintate față de capitalul statutar (art.36 alin.(5), (6), (7), obligativitatea de a dispune, cu titlu de proprietate, de bază tehnico-materială, inclusiv săli de studii, laboratoare, biblioteci dotate cu fond de carte de cel puțin 3 mii de titluri (art.36 alin.(20), retragerea licenței din cauza absenței spațiilor adecvate și dotărilor necesare pentru desfășurarea procesului de instruire și educație (art.37 alin.(2) lit.h).

Curtea a relevat că Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățămîntului, la care Republica Moldova este parte, condiționează libertatea de a alege instituții de învățămînt, altele decît cele de stat, și libertatea persoanelor fizice și juridice de a crea și dirija instituții de învățămînt de cerința ca acestea să corespundă normelor minime prescrise de stat.

Concepția dezvoltării învățămîntului în Republica Moldova și Legea învățămîntului enunță, pe lîngă alte principii, principiul asigurării diversității formelor organizatorice de obținere a studiilor atît în instituțiile statale de învățămînt, cît și în cele private.

Curtea a remarcat că activitatea în domeniul învățămîntului nu este o activitate de producție, ci un proces organizat de instruire și educație, prin care persoana atinge un anumit nivel de pregătire fizică, intelectuală și spirituală, stabilit de stat. Anume în învățămînt, luînd în considerare importanța și specificul lui, legiuitorul impune persoanelor fizice și juridice care doresc să activeze în acest domeniu condiția de a obține în acest scop acordul Ministerului Educației și de

a dispune de bază tehnico-materială.

Curtea a observat că instituțiile publice de învățămînt sînt fondate și dotate de către stat, pentru asigurarea activității lor sînt prevăzute cheltuieli anuale de la buget și a considerat nefondate afirmațiile din sesizare, potrivit cărora prevederile legii referitoare la capitalul statutar, la necesitatea de a dispune de bază materială cu titlu de proprietate denotă un tratament inegal și discriminatoriu față de instituțiile de învățămînt privat în raport cu instituțiile publice.

Stabilirea plafonului minim al capitalului statutar și al fondului de carte pentru instituțiile respective de învățămînt are drept scop funcționarea efectivă a acestora și nu constituie un impediment în exercitarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice și juridice.

Curtea a subliniat că Parlamentul, ca organ reprezentativ suprem și unica autoritate legislativă a statului, este în drept să reglementeze cadrul organizatorico-juridic al instituțiilor de învățămînt privat, ca și al altor instituții statale, precum și să instituie un regim special pentru activitatea acestora.

La 14 decembrie 2004 Curtea Constituțională a calificat drept constituționale art.2 lit.i) din Legea ocrotirii sănătății nr.411-XIII din 28 martie 1995 și art.11 alin.(1) lit.a) din Legea nr.1585-XIII din 27 februarie 1998 "Cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală" (Hotărîrea Curții nr.28*).

-----
* M.O. nr.241/29 din 27.12.2004.

În opinia semnatarului sesizării, aceste prevederi limitează libertatea alegerii medicului și a instituției prestatoare de servicii medicale.

Dreptul la ocrotirea sănătății, garantat de art.36 alin.(1) din Constituție, este dezvoltat în art.25 din Legea ocrotirii sănătății, care stipulează că cetățenii Republicii Moldova au dreptul la libera alegere a medicului și a formei de asistență medicală și să solicite asistență medicală instituțiilor medico-sanitare cu orice tip de proprietate și formă de organizare juridică, atît din țară, cît și din străinătate, în conformitate cu tratatele și acordurile internaționale, la care Republica Moldova este parte (alin.(1) și alin.(3)).

Curtea a relevat că art.2 lit.i) din Legea ocrotirii sănătății și art.11 alin.(1) lit.a) din Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală nu contrazic dispozițiile art.25 precitat, deoarece enunțînd dreptul persoanei de a alege medicul de familie și instituția medicală primară, ele nu restricționează solicitarea asistenței altor medici sau altor instituții medicale. Curtea a apreciat că prin dispozițiile contestate statul nu limitează dreptul persoanei la libera alegere a medicului și a instituției de asistență medicală și nu creează premise pentru îngădirea acestui drept.

Prin Legea ocrotirii sănătății și Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală statul urmărește realizarea strategiilor de bază ale dezvoltării sistemului de sănătate în Republica Moldova, potrivit cărora fiecare cetățean are dreptul să primească îngrijiri de sănătate calitative și oportune, inclusiv preventive, și care încurajează persoana la libera alegere a medicului și a instituției medico-sanitare.

Curtea Constituțională a apreciat dispozițiile contestate ca fiind în concordanță cu art.4, art.8, art.36 alin.(1), art.54 alin.(2) din Constituție, cu prevederile Declarației Universale a Drepturilor Omului, art.12 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

* * *

Pentru motivul retragerii sesizărilor Curtea Constituțională a sistat procesele pentru controlul constituționalității:

- art.452 alin.(1) din Codul de procedură penală nr.122-XV din 14 martie 2003 (Decizia nr.1 din 2 martie 2004*);

-----
* M.O. nr.42-44/12 din 12.03.2004.

- art.27 alin.(6) din Legea nr.1245-XV din 18 iulie 2002 "Cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei" (Decizia nr.3 din 3 august 2004*).

-----
* M.O. nr.138-146/22 din 13.08.2004.

* * *

Curtea a respins sesizarea unui grup de deputați în Parlament pentru controlul constituționalității Hotărîrii Parlamentului nr.489-XV din 5 decembrie 2003 privind revocarea înainte de termen a președintelui unei comisii parlamentare permanente (Decizia din 14 ianuarie 2004*).

-----
* M.O. nr.26-29/7 din 13.02.2004.

Constatînd că hotărîrea nu are caracter general, dispozițiile ei sînt aplicate doar pentru un singur caz și nu pot fi aplicate unei serii întregi de situații, deci, nu conține norme de drept, Curtea a menționat că, potrivit Constituției și practicii sale, controlul de constituționalitate nu se extinde asupra actelor de aplicare a dispozițiilor regulamentare.

Curtea a respins sesizarea unui deputat în Parlament pentru controlul constituționalității pct.1 lit.n) din anexele nr.2 la legile bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2001 nr.1400-XIV din 7 decembrie 2000 și pe anul 2002 nr.740-XV din 20 decembrie 2001 pentru motivul că termenul de aplicare a acestor legi a expirat (Decizia din 9 februarie 2004*).

-----
* M.O. nr.30-34/8 din 20.02.2004.

Întrucît abordează o problemă de interpretare și aplicare a legii, și nu una de constituționalitate, Curtea a refuzat sesizarea unui grup de deputați pentru controlul constituționalității art.347 din Codul penal al Republicii Moldova, care prevede aplicarea pedepsei penale pentru profanarea simbolurilor național-statale (drapel, stemă, imn) ale Republicii Moldova sau ale altui stat. Curtea a remarcat că interpretarea legilor și asigurarea unității reglementărilor legislative este una din atribuțiile de bază ale Parlamentului (Decizia din 18 mai 2004*).

-----
* M.O. nr.83-87/17 din 28.05.2004.

Curtea Constituțională nu a acceptat pentru examinare în fond sesizarea privind art.87 alin.(3) din Codul electoral, întrucît dispozițiile acestuia au făcut anterior obiectul controlului constituționalității (Decizia din 11 octombrie 2004*).

-----
* M.O. nr.189-192/25 din 22.10.2004.

De asemenea, Curtea a considerat inadmisibil a pune pe rol sesizarea pentru controlul constituționalității art.76 alin.(1) lit.g) din Codul muncii, art.24 alin.(1) lit.a) din Legea cu privire la statutul judecătorului, art.29 alin.(1) lit.a) din Legea cu privire la Procuratură, art.16 alin.(4) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, care prevăd suspendarea din funcție: a salariatului, în caz de trimitere în instanța de judecată a dosarului penal privind comiterea de către acesta a unei infracțiuni incompatibile cu munca prestată, pînă la rămînerea definitivă a hotărîrii judecătorești; a judecătorului, prin hotărîre a Consiliului Superior al Magistraturii, dacă se pune în mișcare o acțiune penală, pînă la rămînerea definitivă a sentinței; a procurorului, prin ordinul Procurorului General, în cazul în care împotriva lui este intentat un proces penal, pînă la adoptarea unei hotărîri definitive; a judecătorului Curții Constituționale, de la data încuviințării trimiterii în judecată a acțiunii penale (Decizia din 11 octombrie 2004*).

-----
* M.O. nr.193-198/26 din 29.10.2004.

Curtea a conchis că obiectul sesizării ține de adoptarea, interpretarea legilor și asigurarea unității reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării, domenii atribuite în competența Parlamentului (art.66 lit.a) și c) din Constituție). Curtea a relevat de asemenea că problemele asupra cărora se atenționa în sesizare pot apărea în cazul aplicării neuniforme a reglementărilor legislative, însă acest aspect nu face resortul autorității de jurisdicție constituțională.

Curtea a respins sesizările repetate ale unor deputați în Parlament privind controlul constituționalității art.174/1 alin.(2), (3) și (4) din Codul contravențiilor administrative (Scrisorile nr.PCC-01/38a din 26.01.04 și nr.PCC-01/3a din 23.02.04).

Menționăm că în anul de referință nu a fost contestat nici un decret al Președintelui țării și nici un tratat internațional la care Republica Moldova este parte.

1.2. Art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție (Controlul constituționalității hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului)

Prin Hotărîrea nr.8 din 23 martie 2004* Curtea a recunoscut drept constituțională Hotărîrea Guvernului nr.1385 din 20 noiembrie 2003 "Cu privire la aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în Hotărîrea Guvernului nr.547 din 4 august 1995", contestată pentru motivul limitării adaosului comercial la comercializarea pîinii și produselor de panificație.

-----
* M.O. nr.56-60/14 din 09.04.2004.

În hotărîrea sa Curtea a menționat că politica economică este parte componentă a politicii interne a statului, iar politica prețurilor - parte componentă a politicii economice și sociale. Direcțiile principale ale politicii interne a statului se aprobă de către Parlament (art.66 lit.d) din Constituție), realizarea acestei politici este asigurată de către stat prin intermediul Guvernului (art.96 alin.(1) din Constituție).

Potrivit art.9 alin.(3) din Constituție, unul din factorii de bază ai economiei este concurența loială, protecția căreia, în conformitate cu art.126 alin.(2) lit.b) din Constituție, este asigurată de către stat. Protecția, menținerea și stimularea concurenței se efectuează în vederea promovării intereselor consumatorilor.

Prin Legea organică nr.1103-XIV din 30 iunie 2000 legiuitorul a stabilit instrumentele juridice de protecție, menținere și stimulare a concurenței. Art.20 alin.(2) din această lege stipulează că "în ramurile și în sferile economice, unde concurența liberă este limitată, anevoioasă sau lichidată, unde există deficit stabil sau dificultăți legate de acțiunile agenților economici, care ocupă o situație dominantă pe piața unei anumite mărfi, Guvernul este în drept:

- a) să stabilească controlul asupra prețurilor pentru a exercita funcțiile statului de asigurare a protecției sociale a consumatorilor;
- b) să curme majorarea exagerată a prețurilor atunci când astfel de măsuri sînt justificate exclusiv de circumstanțe cu caracter provizoriu, situație de criză, dezechilibrare maximă a cererii și ofertei etc."

Hotărîrea nr.1385, care limitează adaosul comercial pînă la 10 la sută, a subliniat Curtea, are caracter provizoriu și a fost determinată de criza de cereale din țară - consecință a secetei din vara anului 2003. Statul a întreprins și alte măsuri în vederea ameliorării situației de criză pe piața cerealelor anulînd taxa pe valoarea adăugată la importul și comercializarea produselor cerealiere, taxa vamală la aceste produse în perioada de pînă la 1 iulie 2004.

Aceste măsuri constituie subvenții ale statului pentru producătorii de pîine și produse de panificație.

Curtea a constatat că Guvernul, asigurînd realizarea politicii interne a statului, a acționat conform prevederilor constituționale și legale, care îi permit, în situații concrete, să efectueze controlul asupra formării prețurilor pe piețele de mărfuri.

Potrivit art.12 alin.(2) și art.13 alin.(3) din Legea nr.64-XII din 31 mai 1990 "Cu privire la Guvern", Guvernul reglementează, folosind mijloacele economice și juridice, activitatea tuturor ramurilor economiei și a subiecților proprietății pe teritoriul statului, promovează politica unică a statului în domeniul prețurilor.

Măsurile întreprinse de Guvern nu contravin principiului separației puterilor în stat (art.6 din Constituție) din moment ce legiuitorul îl abilitază cu dreptul de a interveni în procesul de formare a prețurilor.

În aceeași ordine de idei, Curtea a remarcat de asemenea că, potrivit art.47 alin.(1) din Constituție, statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent. Or, pîinea și produsele de panificație constituie elemente indispensabile ale hranei. Reglementarea provizorie a prețurilor la aceste produse denotă protecția concurenței și a intereselor generale ale cetățenilor. Prin urmare, a considera că, în orice situație, prețurile la toate mărfurile se stabilesc în funcție de cerere și ofertă ar însemna nu numai o încălcare a prevederilor art.126 alin.(2) lit.a) și b) din Constituție, dar și o vătămare a intereselor consumatorilor, cu consecințe negative asupra nivelului lor de trai.

La 2 septembrie 2004 Curtea a declarat neconstituțională Hotărîrea Guvernului nr.782-37 din 8 iulie 2004 "Despre reglementarea situației în rețelele de telecomunicații ale Moldovei", suspendată prin decretul Președintelui țării (Hotărîrea Curții nr.21*).

-----
* M.O. nr.168-170/23 din 10.09.2004.

Curtea a menționat că art.126 alin.(1) lit.b) din Constituție obligă statul să asigure libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție.

Potrivit Legii nr.451-XV din 30.07.2001 "Privind licențierea unor genuri de activitate", unul din principiile de bază ale acordării de licențe este asigurarea egalității în drepturi și a intereselor legitime

ale tuturor întreprinzătorilor. Art.2 din lege definește solicitantul de licență ca fiind persoană juridică sau fizică, înregistrată în modul stabilit în Republica Moldova în calitate de întreprindere sau organizație. Întrucât SAI "Interdnestrcom" nu este consemnată în nici un registru oficial atît în Republica Moldova, cît și peste hotarele ei, Guvernul a obligat Camera Înregistrării de Stat să o înscrie provizoriu în Registrul de stat al întreprinderilor și organizațiilor (situație de drept nereglementată de nici un act normativ), prin care fapt a comis o imixtiune în activitatea acestei instituții publice cu autonomie relativă.

Conform Legii privind licențierea unor genuri de activitate, Legii telecomunicațiilor, precum și Regulamentului privind eliberarea licențelor în domeniul telecomunicațiilor și informaticii, adoptat de ANRTI, licența individuală pentru prestarea serviciilor de telefonie fixă locală și (sau) interurbană, internațională și prestarea serviciilor de telefonie mobilă celulară și (sau) satelit este eliberată numai de ANRTI, în bază de concurs, dacă comisia pentru eliberarea licențelor nu decide altfel.

Curtea a apreciat că prin secretizarea Hotărîrii nr.782-37 Guvernul a încălcat dispozițiile art.34 din Constituție. Or, conform art.34 din Constituție, dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit. Mai mult ca atît, autoritățile publice sînt obligate să asigure informarea corectă a persoanelor asupra treburilor publice.

Prin Hotărîrea nr.22 din 28 septembrie 2004* Curtea a apreciat ca fiind constituțională Hotărîrea Guvernului nr.1209 din 9 octombrie 2003 "Despre aprobarea Regulamentului cu privire la reprezentarea Republicii Moldova în organele de lucru ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei".

-----
* M.O. nr.182-185/24 din 08.10.2004.

Potrivit afirmațiilor semnatarului sesizării, Hotărîrea nr.1209 conține norme juridice primare, care comportă caracter general, obligatoriu și impersonal. El a menționat că, potrivit art.102 din Constituție, hotărîrile Guvernului se adoptă pentru organizarea executării legilor și nu pot conține norme juridice primare, fiind subsecvente legilor adoptate de Parlament.

În hotărîre Curtea a relevat că dispozițiile privind modul de reprezentare a Republicii Moldova la conferințele ministeriale europene, comitetele europene, comitetele directorii, comitetele de experți, grupurile de lucru și în alte organe, create în baza deciziilor Comitetului de Miniștri, și de desemnare și participare a experților guvernamentali ai Republicii Moldova la lucrările acestor organe nu comportă caracter primar. Aceste dispoziții concretizează, într-un domeniu expres determinat, dispozițiile primare cuprinse în Concepția politicii externe a Republicii Moldova, în Hotărîrea Parlamentului nr.522-XIII din 12 iulie 1995 "Privind ratificarea Statutului Consiliului Europei" și în Statutul Consiliului Europei. Potrivit Rezoluției (76)3 a Comitetului de Miniștri din 18 februarie 1976, comitetele sînt compuse din persoane numite de guvernele statelor-membre.

Curtea a conchis că prin adoptarea Hotărîrii nr.1209 Guvernul nu și-a depășit atribuțiile prevăzute de art.102 din Constituție și nu a comis o ingerință în activitatea Parlamentului, prin urmare nu a încălcat dispozițiile art.6 din Constituție.

Prin Hotărîrea nr.24 din 21 octombrie 2004* Curtea a recunoscut constituționale punctele 6, 7 și 8 din Hotărîrea Guvernului nr.834 din 26 iulie 2004 "Privind unele măsuri de reglementare a achiziționării și

exportului de cereale și produse cerealiere".

-----
* M.O. nr.199-204/27 din 05.11.2004.

Prin actul contestat Guvernul a aprobat lista mărfurilor al căror export urma să se efectueze prin Bursa Universală de Mărfuri a Moldovei: grâu și meslin, orz, făină de grâu sau de meslin.

În opinia semnatărilor sesizărilor, Guvernul și-a depășit atribuțiile constituționale, creînd condiții protecționiste și privilegiate pentru activitatea unui singur agent economic - Bursa Universală de Mărfuri a Moldovei.

Curtea a menționat că, potrivit dispozițiilor constituționale și legale, asigurarea securității economice a statului este pusă în sarcina Guvernului. Astfel, Guvernul a adoptat Hotărîrea nr.834 în scopul asigurării securității alimentare, protejării populației și a producătorilor de cereale autohtoni, creării condițiilor de concurență loială pentru toți agenții economici antrenați în exportul de cereale și produse cerealiere, iar grîul și meslinul, orzul, făina de grâu sau de meslin fac parte din lista produselor strategice care asigură securitatea alimentară a statului (anexa nr.1 la Hotărîrea Guvernului nr.717 din 30 iunie 1998).

În opinia separată la această hotărîre se afirmă că Legea reglementării de stat a activității comerciale externe nr.1031-XIV din 8 iunie 2000, invocată de Curte în fundamentarea hotărîrii sale, nu stipulează restricții de ordinul celor prevăzute de Hotărîrea Guvernului nr.834. De asemenea, judecătorul consideră inacceptabilă referința la Acordul general pentru tarife vamale și comerț GATT pentru motivul că acest act internațional permite aplicarea unor măsuri restrictive la export numai atunci cînd se atestă o situație critică din cauza lipsei acute a unor produse alimentare.

* * *

Curtea a sistat procesul pentru controlul constituționalității Hotărîrii Guvernului nr.688 din 10 iunie 2003 "Cu privire la structura și statele de personal ale primăriilor satelor (comunelor), orașelor (municipiilor)" pentru motivul că nu comportă caracter normativ (Hotărîrea Curții nr.14 din 18 mai 2004*).

-----
* M.O. nr.88-90/18 din 04.06.2004.

De asemenea, Curtea a sistat procesul pentru controlul constituționalității Hotărîrii Guvernului nr.655 din 2 iunie 2003 "Despre aprobarea Regulamentului cu privire la punerea în aplicare a Sistemului Internațional de Asigurări Carta Verde", care pe durata aflării pe rol la Curtea Constituțională a fost abrogată (Decizia nr.2 din 31 mai 2004).

Prin Decizia nr.3 din 3 august 2004* Curtea a dispus sistarea procesului pentru controlul constituționalității pct.45 din Regulamentul cu privire la îndeplinirea serviciului militar de către corpul soldaților, sergenților și ofițerilor Forțelor Armate, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.925 din 21 decembrie 1994, întrucît autorul și-a retras sesizarea.

-----
* M.O. nr.138-146/22 din 13.08.2004.

De asemenea, Curtea a sistat procesul asupra Hotărîrii Guvernului nr.508 din 17 mai 2004 "Despre aprobarea Regulamentului provizoriu

privind inventarierea bunurilor agricole arendate" concluzionînd că hotărîrea și Regulamentul aprobat prin această hotărîre nu sînt acte normative (Decizia nr.4 din 9 decembrie 2004*).

-----
* M.O. nr.241/30 din 27.12.2004.

În opinia separată asupra acestei decizii judecătorul a adus argumente privind caracterul normativ al Regulamentului aprobat prin Hotărîrea nr.508 și a afirmat că Curtea avea obligația de a exercita controlul constituționalității acestuia.

* * *

Au fost respinse prin scrisoare sesizările pentru controlul constituționalității:

- art.51 pct.8 al Regulamentului Adunării Populare a UTA Găgăuzia nr.27-IV/III din 23 martie 2003 și decretului Bașcanului Găgăuziei nr.4 din 5 aprilie 2004 "Cu privire la demiterea din funcție a primarului mun.Comrat Constantin Taușangi";

- unor prevederi din Hotărîrea Guvernului nr.78 din 2 februarie 2004 "Despre aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în Codul privind activitatea practică a vinificatorului";

- dispozițiilor Guvernului nr.143-d din 21.09.04 și nr.0925-1127 din 20.07.2004.

Sesizările respective nu au fost acceptate pentru examinare în fond pentru motivul că obiectul lor nu ține de competența Curții Constituționale.

1.3. Art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție (Interpretarea Constituției)

La 18 martie 2004, la sesizarea unui deputat în Parlament, Curtea a interpretat dispozițiile art.116 alin.(3) din Constituție în sensul dacă termenul de 4 ani, pentru care sînt numiți în funcție președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești, privește toate instanțele, inclusiv Curtea Supremă de Justiție (Hotărîrea nr.7*).

-----
* M.O. nr.53-55/13 din 02.04.2004.

Curtea a menționat că, întrucît Curtea Supremă de Justiție face parte din instanțele judecătorești, prin care, conform art.115 alin.(1) din Constituție, se înfăptuiește justiția în Republica Moldova, dispoziția constituțională privind termenul de 4 ani pentru care sînt numiți în funcție președinții și vicepreședinții instanțelor de judecată cuprinsă în art.116 alin.(3) comportă un caracter general în raport cu alin.(4), care îl succedă și care reglementează desemnarea președintelui, vicepreședinților și judecătorilor Curții Supreme de Justiție.

Alin.(3) din art.116 din Constituție stipulează expres că președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești sînt numiți în funcție pe un termen de 4 ani. Limitarea termenului nu aduce atingere garanțiilor constituționale privind independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorului, consacrate de art.116 alin.(1) din Constituție, întrucît vizează doar funcțiile administrative deținute în instanțe judecătorești.

Curtea a relevat că numirea președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție pentru un termen nedeterminat comportă avantaje și dezavantaje evidente. Or, în orice moment Parlamentul poate

revoca președintele sau vicepreședintele Curții Supreme de Justiție sau, dimpotrivă, funcțiile respective pot fi ocupate de aceleași persoane un termen nelimitat. Ca urmare, se pune în pericol independența administrării instanței judecătorești supreme, se încalcă principiul rotației cadrelor, apare riscul conducerii unipersonale a instanței pe parcursul mai multor ani, se elimină șansele altor judecători de a promova în funcțiile respective, intervine un impediment în selectarea, recrutarea, desemnarea și desfășurarea carierei judecătorului.

Curtea a apreciat că dispoziția privind termenul de 4 ani, pentru care sînt numiți în funcție președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești, cuprinsă în art.116 alin.(3) din Constituție, se extinde asupra președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție.

În temeiul art.28 alin.(4) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.79 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea a atras atenția Parlamentului asupra oportunității lichidării lacunei semnalate printr-o adresă.

Nu s-a acceptat pentru examinare sesizarea privind interpretarea art.35 alin.(4) din Constituție pentru motivul caracterului expres al dispozițiilor acestuia. Curtea a subliniat că, de regulă, sînt supuse interpretării dispozițiile constituționale imprecise sau incomplete sau în cazul în care în procesul aplicării textului constituțional pentru o situație concretă apar ambiguități (Decizia din 20 decembrie 2004*).

-----
* M.O. nr.241/31 din 27.12.2004.

1.4. Art.135 alin.(1) lit.c) din Constituție (Avizarea inițiativelor de revizuire a Constituției)

La 16 decembrie 2004 Curtea a emis Avizul nr.1* asupra proiectului de lege privind completarea art.135 alin.(1) și modificarea art.136 din Constituție.

-----
* M.O. nr.241/32 din 27.12.2004.

Analizînd proiectul de lege constituțională sub raportul corespunderii art.141 și 142 din Constituție, Curtea a constatat că el nu depășește limitele de revizuire a Constituției.

Curtea a subliniat că proiectul legii prevede un mecanism subsidiar de protecție a drepturilor omului în Republica Moldova, permițînd cetățenilor să sesizeze direct Curtea Constituțională atît pentru declanșarea procedurii de control al constituționalității legilor, cît și pentru soluționarea plîngerilor în recurs constituțional.

În opinia Curții, instituirea recursului constituțional la nivel național va contribui la protecția mai eficientă a drepturilor și libertăților statuate atît de Constituția Republicii Moldova, cît și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Prin examinarea recursurilor constituționale Curtea se va pronunța, în primă și ultimă instanță, asupra încălcărilor comise în acest sens de autoritățile publice și instanțele de judecată.

Curtea a relevat de asemenea că recursul constituțional va permite contestarea directă a actelor sau a acțiunilor (inacțiunilor) autorităților publice care au încălcat drepturile constituționale ale persoanei, și nicidecum atacarea propriu-zisă a deciziilor irevocabile ale instanțelor judecătorești de drept comun.

Conform statutului său și rolului atribuit în sistemul de drept, Curtea Constituțională nu va putea casa sau modifica hotărîrile și sentințele definitive ale instanțelor judecătorești în litigii concrete.

Referitor la modificarea art.136 din Constituție, Curtea a menționat

că desemnarea unui judecător de către Președintele Republicii Moldova extinde exercițiul criteriului reprezentativității. Fiind ales de trei cincimi din numărul deputaților aleși, investirea Președintelui țării necesită un consens mai larg, decât votul unei simple majorități. Astfel, se prezumă că judecătorul numit de Președinte va fi susținut de majoritatea reprezentanților poporului, inclusiv de opoziția parlamentară, și, implicit, va beneficia de sufragiile unui segment mai mare al populației, în raport cu judecătorii numiți de Parlament prin votul simplu al deputaților prezenți la ședință.

Calificînd decizia Curții ca o flagrantă eroare jurisdicțională, unul din judecători a opinat că, în formula propusă, proiectul de lege constituțională încalcă principiul unității materiei constituționale. El a relevat că, întrucît nu face parte din autoritatea judecătorească, Curtea Constituțională nu poate fi instanță de recurs, cu atît mai mult pentru instanțele judecătorești de drept comun. De asemenea el a opinat că imparitatea reprezentativă a autorităților publice la Curtea Constituțională va conduce la dezechilibrarea puterii, prin care fapt proiectul încalcă art.6 din Constituție.

1.5. Art.135 alin.(1) lit.d) din Constituție
(Confirmarea rezultatelor referendumurilor republicane)

În anul de referință Curtea nu s-a pronunțat în această problemă.

1.6. Art.135 alin.(1) lit.e) din Constituție
(Confirmarea rezultatelor alegerii Parlamentului
și a Președintelui Republicii Moldova)

Pe parcursul anului ce s-a scurs Curtea a adoptat 2 hotărîri prin care a validat mandatele de deputat în Parlament atribuite candidaților supleanți Petru Porubin, la 26 februarie 2004, și Serghei Rusnac, la 3 august 2004, ambii pe lista Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (hotărîrile Curții nr.3* și nr.20**).

-----
* M.O. nr.39-41/10 din 05.03.2004.

** M.O. nr.138-146/20 din 13.08.2004.

1.7. Art.135 alin.(1) lit.f) din Constituție
(Constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului,
demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției
de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii
Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile)

În anul de referință Curtea nu a examinat astfel de cauze.

1.8. Art.135 alin.(1) lit.g) din Constituție
(Rezolvarea cazurilor excepționale de neconstituționalitate a
actelor juridice sesizate de Curtea Supremă de Justiție)

Prin Decizia din 6 aprilie 2004* nu a fost acceptată spre examinare în fond sesizarea Curții Supreme de Justiție privind excepția de neconstituționalitate cuprinsă în punctul 72 capitolul VI din Anexa la Hotărîrea Guvernului nr.1080 din 8 octombrie 2001 "Cu privire la aprobarea Listei mărcilor - proprietate a statului" pentru motivul că Curtea Constituțională a pronunțat anterior o decizie asupra actului normativ contestat.

-----

* M.O. nr.64-66/16 din 23.04.2004.

Întrucît autorul sesizării n-a prezentat probe în favoarea afirmațiilor că în mersul examinării cauzei de contencios administrativ au fost constatate circumstanțe noi, necunoscute la data pronunțării hotărîrii respective a Curții Constituționale, Curtea a considerat inaplicabile prevederile art.72, intitulat "Revizuirea hotărîrii și avizului", din Codul jurisdicției constituționale.

1.9. Art.135 alin.(1) lit.h) din Constituție
(Soluționarea chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid)

În anul de referință Curtea n-a examinat nici un dosar într-o astfel de problemă.

II. EXECUTAREA HOTĂRÎRILOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

Prin Legea nr.303-XV din 23 septembrie 2004* Parlamentul a operat modificări în Codul de procedură civilă și astfel a executat Hotărîrea Curții nr.2 din 19 februarie 2004**.

-----
* M.O. nr.182-185/814 din 08.10.2004.

** M.O. nr.39-41/9 din 05.03.2004.

Prin Legea nr.273-XV din 16 iulie 2004* Parlamentul a executat Hotărîrea Curții nr.9 din 30 martie 2004**, prin care au fost declarate neconstituționale unele prevederi din Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat nr.156-XIV și din Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.358-XV din 31 iulie 2003.

-----
* M.O. nr.168-170/771 din 10.09.2004.

** M.O. nr.61-63/15 din 16.04.2004.

Pentru executarea Hotărîrii Curții nr.21 din 2 septembrie 2004*, la 6 octombrie 2004 Guvernul a adoptat Hotărîrea nr.1093**.

-----
* M.O. nr.168-170/23 din 10.09.2004.

** M.O. nr.186-188/1282 din 15.10.2004.

În cadrul examinării cauzei pentru interpretarea dispoziției constituționale privind termenul de 4 ani, pentru care sînt numiți în funcție președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești, Curtea a observat că Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr.789-XIII din 26 martie 1996 (cu modificările și completările ulterioare) nu reglementează expres termenul de exercitare a funcțiilor de președinte și vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție (Hotărîrea nr.7 din 18 martie 2004* privind interpretarea art.116 alin.(3) din Constituție).

-----
* M.O. nr.88-90/467 din 04.06.2004.

Prin Legea nr.159-XV din 20 mai 2004* Parlamentul a modificat art.9 din Legea nr.789-XIII din 26 martie 1996 "Cu privire la Curtea Supremă de Justiție".

-----
* M.O. 88-90/467 din 04.06.2004.

A rămas neexecutată parțial Hotărîrea Curții Constituționale nr.28

din 30 mai 2002* pentru controlul constituționalității Legii nr.382-XV din 19 iulie 2001 "Cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor".

-----
* M.O. nr.75/19 din 13.06.2002.

III. PUBLICITATE ȘI TRANSPARENȚĂ

În anul 2004 au văzut lumina tiparului 25 de acte ale Curții Constituționale, inclusiv 2 hotărâri ce țin de competența sa funcțională.

Ședințele Curții, cu excepția uneia, au fost publice, asigurându-se accesul liber la ele al reprezentanților societății civile, mass-media, atât oficiale, cât și independente. Grație acestui fapt, activitatea Curții a fost reflectată mai amplu și multilateral.

Cu sprijinul financiar al Programului "Soros-Moldova", a fost editată culegerea de hotărâri și decizii ale Curții Constituționale adoptate în anul 2003. A apărut trimestrial revista științifică și informativă de drept "Justiția Constituțională", inclusiv o ediție specială consacrată împlinirii a 10 ani de la adoptarea Constituției. Publicația a obținut indicele de înregistrare al UNESCO ISSN 1810-7257.

IV. ADRESĂRILE CETĂȚENILOR

În anul de referință au fost depuse peste o sută de sesizări și petiții ale cetățenilor în diverse probleme, în special privind deciziile instanțelor judecătorești, depunerile bănești la Banca de Economii, situația materială precară, pensia, averea, cota de pământ etc.

Curtea Constituțională a readresat petițiile instituțiilor de resort: Centrul pentru Drepturile Omului, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Curtea Supremă de Justiție, Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală, Ministerul Justiției ș.a.

V. RELAȚII INTERNAȚIONALE

Dezvoltarea relațiilor cu diverse instituții de drept internaționale constituie o prioritate a Curții Constituționale.

Curtea Constituțională este membră cu drepturi depline a trei organizații internaționale: Asociația Curților Constituționale Francofone, Comisia de la Veneția a Consiliului European și Conferința Europeană a Curților Constituționale.

Judecătorii Curții au participat la conferințele internaționale:

- "Rolul Curții Constituționale în menținerea stabilității și consolidarea Constituției", organizată de Comisia de la Veneția în cooperare cu Curtea Constituțională a Federației Ruse;

- "Echilibrarea independenței justiției și a responsabilității", organizată de Centrul pentru Democrație din SUA în cooperare cu Curtea Constituțională a României;

- "Asigurarea respectării principiului supremației dreptului în practica justiției constituționale" de la Erevan, organizată de Curtea Constituțională a Armeniei în cooperare cu Comisia de la Veneția a Consiliului European;

- "Notariatul în tranziție. Probleme și perspective", organizată de Uniunea Notarilor din Moldova cu sprijinul Consiliului European;

- la seminarele internaționale: "Organizarea și funcțiile justiției în contextul european", organizat de Centrul pentru Dreptul Constituțional European din Grecia;

- "Asigurarea respectării legislației electorale prin educația în

domeniul drepturilor și obligațiilor alegătorului", organizat cu sprijinul biroului ABA/CEELI - Moldova și al Institutului Republican Internațional;

- "Evaluarea practicii constituționale în decursul a 15 ani în Europa Centrală și Orientală", organizat de Comisia de la Veneția în cooperare cu Fundația "Ius et Lex" din Polonia;

- la seminarul training "Mass-media și promovarea drepturilor omului", organizat de Centrul "Acces-info" și "Press Now" (Olanda);

- la conferința științifico-practică "Un deceniu de dezvoltare sub auspiciile Constituției Republicii Moldova", organizată cu susținerea Uniunii Juriștilor din Moldova, Curții Constituționale și Organizației "Transparency International-Moldova";

- la conferința științifică "Demnitatea umană și națională în contextul integrării europene a Republicii Moldova", organizată de Asociația pentru Demnitate Umană (APDUM).

Curtea a avut întrevederi cu dl Ernst Lueber, secretar general al Comisiei Internaționale a Juriștilor, dl Bill Bowring, directorul Institutului pentru probleme legate de drepturile omului și justiția socială din Londra, dna Claire l'Heureux-Dube, ex-judecător și profesoară de drept la Universitatea Laval din Canada, dna Linda Besharaty-Movaed, consilier juridic, Comisia Internațională a Juriștilor, dl Claus Neukirch, reprezentant pentru presă și relații cu publicul al Misiunii OSCE în Moldova, dl Mark S.Kende, profesor de drept la Universitatea Montana, SUA, dl Fransisco S.Arias, președintele Uniunii Internaționale a Notariatului Latin, dl Nicolaus Stassinopoulos, vicepreședinte al aceleiași Uniuni, dl Miguel Angel Sepura Zurbano, președintele Comisiei de Cooperare Notarială Internațională (CCNI), dl Jose Louis Perales Sanz, președintele Comisiei Afacerilor Europene și Mediteraniene (CAEM), dl Vittorio Di Cagno, președintele de onoare al CCNI, dna Luisa Mascia, coordonator pentru Europa de Est și de Vest în cadrul Coaliției Europene a Curților Penale Internaționale, dl Eugen Goloșapov, director executiv al organizației Amnesty Internațional Moldova, dna Doina Ioana Străisteanu, directorul programului "Avocatură și monitoring în domeniul drepturilor omului" al Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului în Moldova, dl Michel Merlotti, delegatul special al Comisiei de Cooperare Notarială Internațională pentru Europa Centrală și de Est, delegatul special al Consiliului Europei, dl Vladimir Philipov, reprezentant special al Secretarului General al Consiliului Europei, dl William Hill, Ambasador, șeful misiunii OSCE, dna Kristin Franklin, reprezentant în domeniul dimensiunii umane al Misiunii OSCE în Moldova, dl Serghei Sirotkin, consilier regional al Programului de susținere a guvernării democratice, dna Angela Dumitrașcu, coordonator de programe al programului menționat, dl Petro Cealîi, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Ucrainei, dl Sveatoslav Draci, Secretarul II al Ambasadei Ucrainei în Moldova, dl Marko Ševcenco, consilier în probleme de drept, Ambasada Ucrainei în Moldova, dl Iuri Zubacov, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Federației Ruse în Moldova, dl Vladimir Malașkin, Secretarul I al Ambasadei Federației Ruse în Moldova, dl Vladimir Voronin, Președintele Republicii Moldova, dl Nicolae Selivon, Președintele Curții Constituționale a Ucrainei, întrevederi care au constituit un aport considerabil la reactualizarea și menținerea raporturilor de parteneriat cu instituțiile și organisme de drept naționale și internaționale.

Întregul spectru al activităților desfășurate de Curtea Constituțională a Republicii Moldova pe parcursul anului 2004 a fost prezentat în raportul național intitulat "Rolul și funcționarea Curții Constituționale în perioada electorală" (chestionarul include 285 de întrebări) remis Asociației Curților Constituționale Francofone, precum

și în rezumatele celor mai importante hotărîri ale Curții remise Comisiei de la Veneția.

VI. CONCLUZII

Majoritatea cauzelor soluționate de Curte în anul 2004 au avut drept obiect controlul constituționalității dispozițiilor legale sub aspectul respectării principiului separației puterilor statuat de art.6 din Constituție (hotărîrile Curții nr.8 din 23 martie, nr.9 din 30 martie, nr.22 din 28 septembrie, Decizia nr.4 din 9 decembrie). Or, conform art.134 alin.(3) din Constituție, Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

În ultimii doi ani Curtea a pronunțat un număr aproximativ egal de hotărîri și decizii, însă în anul 2004 s-a semnalat tendința reducerii numărului de sesizări puse pe rol (27 față de 40 în 2003), a crescut numărul normelor de drept declarate neconstituționale (15 față de 4 în anul 2003).

Cauzele cele mai frecvente de respingere a sesizărilor au constituit:

- nerespectarea condițiilor prevăzute de art.39 din Codul jurisdicției constituționale privind forma și conținutul sesizării;
- obiectul sesizării nu ține de competența Curții Constituționale.

În anul 2004 a crescut considerabil numărul petițiilor cetățenilor avînd drept motivație încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor. În special, fluxul adresărilor scrise și al apelurilor telefonice a sporit în a doua jumătate a anului, cînd a fost depus spre avizare proiectul de revizuire a Constituției în sensul atribuirii cetățenilor a dreptului de sesizare a Curții Constituționale.

Președintele
Curții Constituționale

Victor PUȘCAȘ